

Aan het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Zeeland
t.a.v. de heer drs. J. de Bat
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Datum:
17 december 2018

Betreft:
Advies inzake kansen van robotisering voor Zeeland

Geachte heer De Bat,

Het is ons een genoegen om u hierbij het adviesrapport over de “Kansen van robotisering voor Zeeland” aan te bieden. In opdracht van SER-Zeeland is dit rapport opgesteld door het Kenniscentrum Ondernemen & Innoveren van de HZ University of Applied Sciences. Het is één van de eerste studies over de relatie robotisering en Zeeuwse economie. Wij zijn erg ingenomen met de conclusies en aanbevelingen ervan. Er komt duidelijk in naar voren dat robotisering volop kansen biedt voor ondernemers, voor werknemers en voor de Zeeuwse economie. Inzet van robots kan voor ondernemers leiden tot een verbeterde concurrentiepositie binnen de sector vanwege kostenbesparingen en kwaliteitsuniformering. Voor werknemers biedt robotisering kansen voor een meer afwisselende functie-inhoud, doordat routinematige werkzaamheden overgenomen worden door robots. Robotisering zal naar verwachting ook (enig) soelaas kunnen bieden aan de krapte op de Zeeuwse arbeidsmarkt. Verder leveren robots een positieve bijdrage aan de veiligheid van (het onderhoud aan) bedrijfsinstallaties en equipment. Het Kenniscentrum Ondernemen en Innoveren adviseert dan ook om pro-actief en als stakeholders gezamenlijk in te spelen op deze kansen. Dit laat overigens onverlet dat ook gewezen wordt op gevoelens van weerstand en onzekerheid, die er bij verschillende groepen in de samenleving aanwezig zijn met betrekking tot eventuele ongewenste gevolgen van verdere robotisering.

Waarom dit advies over robotiseringskansen voor Zeeland?

Robotisering is niet nieuw en in diverse sectoren worden robots al jarenlang ingezet voor routinematige handelingen in het productieproces. Wat nieuw is, is de (verwachte) snelheid waarmee de robots in de komende jaren ook in andere sectoren van de economie hun intrede zullen doen. En nieuw is ook dat de mogelijkheden van robots steeds groter worden, met andere woorden robots lijken steeds ‘slimmer’ te worden. In dit verband refereren wij o.a. aan het recente rapport “The future of jobs 2018” van het gezaghebbende World Economic Forum. Dit Forum verwacht dat in 2025 maar liefst 52% van alle banen door robots zullen worden uitgevoerd, daar waar dat nu nog minder dan 30% is. Vooral in de industrie, de accountancy, klantbeheer en secretariaat zal over enkele jaren veel werk door robots worden gedaan. Het zal duidelijk zijn dat deze ontwikkeling ingrijpende gevolgen zal hebben voor de economie en voor de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd constateert het World Economic Forum dat er in de komende vier jaar veel nieuwe arbeidsplaatsen zullen ontstaan, zoals bijv. in de ict, waardoor er volop kansen op nieuw werk zijn voor

werknemers die door robotisering hun baan verliezen. Het is dus belangrijk dat het Zeeuwse bedrijfsleven adequaat en tijdig inspeelt op deze ontwikkelingen op straffe van het feit dat “de boot wordt gemist” en dat economische activiteiten en werkgelegenheid voorgoed uit Zeeland verdwijnen.

Robotisering in Zeeland

Hoewel met name in de maintenancesector er volop ontwikkelingen zijn op het gebied van de robotisering (aangejaagd vanuit het Kennis- en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie), wordt in het rapport geconstateerd dat robotisering bij veel Zeeuwse ondernemers nog in de startfase verkeert. Het zijn vooral nog uitsluitend de voorlopers, die met deze nieuwe ontwikkelingen aan de slag zijn gegaan. Veel ondernemers in het Zeeuwse midden- en kleinbedrijf wachten nog af en hebben nog onvoldoende zicht op de mogelijkheden om binnen hun bedrijf robots met succes in te zetten.

Het is mede tegen deze achtergrond dat de sociale partners in SER-Zeeland behoefte hebben aan meer inzicht in de succes- en faalfactoren, die samenhangen met de introductie van robots bij het Zeeuwse bedrijfsleven. De centrale onderzoeksvraag, die wij beantwoord willen zien, luidt dan ook: “Op welke manier kunnen Zeeuwse ondernemingen de kansen die robotisering biedt benutten?”

Ervaringen tonen immers aan dat het inzetten van robots binnen ondernemingen niet vanzelfsprekend succesvol hoeft te zijn. Waarom slaagt de introductie van robots in het ene bedrijf wel en waarom blijven de robots in het andere bedrijf werkeloos in een hoek van de bedrijfshal staan?

Het adviesrapport somt diverse factoren op die medebepalend zijn voor het al dan niet succesvol inzetten van robots binnen een onderneming. Zo is zicht op een positieve business case een noodzakelijke, maar niet voldoende voorwaarde. Ook een stapsgewijze introductie van robots is een succesfactor, evenals het creëren van draagvlak bij werknemers door hen vroegtijdig te betrekken en goede voorbeelden te delen. Tot de succesfactoren behoren ook een stimulerende en faciliterende rol van de overheid en van het (beroeps-)onderwijs. Het rapport doet in dat verband een aantal concrete suggesties.

SER-Zeeland onderschrijft de inhoud van het rapport “Kansen van robotisering voor Zeeland”. Wij zijn van mening dat de aanbevelingen in dit rapport waardevol zijn en bijdragen aan een succesvolle transitie naar een robotintensieve(re) Zeeuwse economie. Wij hopen dan ook dat ondernemers, werknemers, hun belangenorganisaties, de Zeeuwse overheden en het Zeeuwse beroepsonderwijs deze adviezen ter harte zullen nemen.

Wat verwachten wij van Provincie Zeeland?

Een cruciale vraag is vervolgens of er een taak weggelegd ligt voor de provinciale overheid bij de transitie naar een robot-intensieve(re) economie in Zeeland? SER-Zeeland beantwoordt die vraag bevestigend. Uit het adviesrapport komt naar voren dat het maatschappelijk draagvlak voor robotisering in belangrijke mate bepalend is voor het succesvol inzetten van robots in ondernemingen. Zoals hierboven al aangegeven leven er heel verschillende beelden bij de Zeeuwse bevolking en werknemers ten aanzien van de gevolgen van robotisering. Door ‘gekleurde’ berichtgeving is er vaak sprake van weerstand en onzekerheid. Wij verwachten dat door objectieve informatieverstopping en door het delen van geslaagde voorbeelden er meer begrip komt voor de positieve effecten van robotisering. Wij adviseren u dan ook om deze taken op het gebied van informatievoorziening en bewustwording op te pakken.

In verband met het bovenstaande adviseren wij de Provincie Zeeland in het bijzonder op korte termijn de volgende initiatieven te ontplooiën:

1. Het tot stand brengen van een Zeeuws Robotconsortium

In het adviesrapport wordt voorgesteld om langs twee lijnen het Zeeuwse bedrijfsleven te stimuleren om meer ‘robotproof’ te worden. Allereerst wordt geadviseerd om een sector-overstijgend c.q. Zeeuws-breed

robotiseringsnetwerk op te zetten, waarin de diverse stakeholders participeren. De tweede lijn is om aansluiting te zoeken bij bestaande platformen, die zich richten op innovatie en vernieuwing binnen een sector. Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld het Kennis- en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie (KIC MPI) en ZeelandConnect. Het grote voordeel van deze sectorale netwerken is dat robotiseringsmogelijkheden “dichter” bij de ondernemer gebracht kunnen worden en voor hem/haar ook herkenbaarder en aansprekender zijn.

Hoewel zo'n sectorale aanpak uit oogpunt van snelheid, concreetheid en herkenbaarheid ontegenzeggelijk voordelen heeft, adviseert SER-Zeeland in ieder geval ook om een Zeeuws robotconsortium (werktitel) tot stand te brengen. Juist zo'n breed consortium appelleert *alle* ondernemers wat betreft kansen (en soms ook de noodzaak) van robotisering, zorgt voor het noodzakelijke maatschappelijke draagvlak en creëert cross-sectorale vernieuwing. Daarnaast biedt een breed robotconsortium een geschikt platform voor alle relevante stakeholders om gezamenlijk richting te geven aan initiatieven en projecten, die bijdragen aan het (sneller) 'robotproof' maken van het Zeeuwse bedrijfsleven.

2. Het opstarten van een concreet project om robotisering bij het Zeeuwse bedrijfsleven te stimuleren

Pact Brabant is een samenwerkingsverband van VNO-NCW Brabant Zeeland, ZLTO, UWV, SER Brabant, FNV, CNV, onderwijsinstellingen en lokale en regionale overheden. Pact Brabant heeft als doel de arbeidsmarkt in Brabant te versterken en te vernieuwen door het delen van kennis en ervaringen.

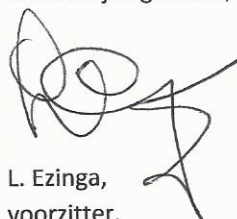
Dit jaar is het Pact Brabant gestart met de uitvoering van een project dat tot doel heeft om binnen drie jaar 300 ondernemingen robotproof te maken en om 3000 medewerkers (bij- en om-) te scholen in het werken met robots. De initiatiefnemers ervan zijn bereid om de kennis en ervaring, die zij opdoen met dit project, te delen met Zeeland. De sociale partners binnen SER-Zeeland willen dit aanbod graag oppakken en gezamenlijk met o.a. de Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, Hogeschool Zeeland en Scalda een projectvoorstel met concrete ambities en doelstellingen formuleren op het gebied van het meer robotproof maken van het Zeeuwse bedrijfsleven c.q. midden- en kleinbedrijf.

SER-Zeeland in gesprek met stakeholders

Gelet op de enorme impact, die de voortgaande robotisering van de economie voor Zeeland met zich mee zal brengen en rekening houdend met de verwachte snelheid ervan (zie de recente studie van het World Economic Forum), is urgentie geboden. SER-Zeeland zal zich daarom in de komende paar maanden inzetten om zoveel mogelijk Zeeuwse stakeholders te benaderen met de vraag wat zij kunnen en willen bijdragen aan de uitvoering van de aanbevelingen van het adviesrapport.

Uw reactie op bijgaand rapport en op deze brief zien wij met belangstelling tegemoet.

Vriendelijke groeten,

L. Ezinga,
voorzitter.

